

การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ยั่งยืน*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHACHOENGSAO PROVINCE

ธัญญ์ชนก ไทยเจริญ

Thananchanok Thaichareon

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: moeylee9@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็ง 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็ง และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสมาชิกชุมชน และสมาชิกกลุ่มชุมชน จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนดีเด่นใน 5 อำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน ขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็ง ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ คือ ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ด้านนโยบายรัฐ และด้านการตลาด และ 3) แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงาน พัฒนาศักยภาพและความรู้ผู้นำและคณะกรรมการการ สร้างความร่วมมือส่งเสริม

* Received June 4, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted July 21, 2022

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน รัฐบาลต้องสนับสนุนในหลาย ๆ ด้าน และทักษะที่จำเป็น ต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัย ความช่วยเหลือด้านการตลาดจากภาครัฐ ปรับปรุงกระบวนการทำงานวิสาหกิจชุมชนให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และการสร้างให้มีระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก

คำสำคัญ: การพัฒนา, ความเข้มแข็ง, ความยั่งยืน, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the problems and obstacles in the sustainable development 2) to study the factors affecting the sustainable development and 3) to study the guidelines for sustainable development of community enterprises in Chachoengsao Province. The research was qualitative. To study from key informants such as chairman, community leaders, Chief of community and member group 20. By purposive sampling from representatives of outstanding community enterprises in 5 districts of Chachoengsao Province. The study instrument was a structured interview. Data analysis was performed using a description. The results found that: 1) the problems and obstacles in the sustainable development of community enterprises in such as lacking of knowledge and understanding in community enterprise management. Channel of Distribution were not diverse. Community enterprise members did not cooperate. The production of goods and services had a high cost, lack of good promotion and comprehensive from the government, working capital, technology used in production. 2) the factors affecting the sustainable development of community enterprises consisted of various factors, namely the cooperation of members families, the continuing activities, the development of the new generation, the community participation, relevant officials, government policy and marketing, and 3) the guidelines for sustainable development of community enterprises, including promoting the use of technology in operations, develop potential and knowledge of leaders and committees, cooperation, promote participation of people and communities. The government must support such as skills needs. The improving of laws and regulations and relevant laws should be updated. The marketing assistance from

government, the work process improvement of community enterprises to be transparent and efficient and creating a basic welfare system for members.

Keywords: Development, Strength, Sustainability, Community Enterprise

บทนำ

การสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งชุมชนที่มุ่งเน้นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2560) โดยการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานแต่เดิมของคนในชุมชนนั้น เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจจากตัวเองสู่ครอบครัว เป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานเมื่อเติบโตขึ้นจนกลายมาเป็นวิสาหกิจชุมชน ก้าวหน้าสู่กระบวนการแห่งการแลกเปลี่ยนที่มีความซับซ้อนกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการดำเนินวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งสภาพสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนสภาพทางภูมิสังคม ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเศรษฐกิจฐานราก (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2560)

การสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ได้แก่ 1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากร ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ 2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษาสาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง และ 3) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน และยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวม 2) การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2560)

นอกจากนั้นความสำคัญของศักยภาพและความเข้มแข็งชุมชนยังถูกระบุในกลไกการพัฒนาประเทศตามหลักการประเทศไทย 4.0 ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2560 ที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย การทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่ยั่งยืน สามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง คือ สามารถแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชนได้ด้วยตนเอง ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนหรือประชาชนในชุมชนทำงานร่วมกัน การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนย่อมเป็นสิ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญ โดยในปัจจุบันภาครัฐได้ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (start-up) และวิสาหกิจเพื่อสังคมรวมถึงการสังคมผู้ประกอบการ เพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการใหม่ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมขีดความสามารถการแข่งขันของธุรกิจบริการในชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพการผลิตให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต ขนาดย่อม ขนาดเล็ก และขนาดกลาง เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมจะส่งผลให้การผลิตฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ก็จะมีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ยกระดับให้ผู้ประกอบการมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอีกด้วย

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีหลักการสำคัญที่ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนขับเคลื่อนไปได้ เป็นแนวทางที่สำคัญให้กับชุมชนได้นำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาและผลิตเป็นสินค้าหรือบริการของชุมชนที่จะส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชนและเพื่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชนและเพื่อให้วิสาหกิจดังกล่าวมีความมั่นคง สามารถแข่งขันได้จำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการเพื่อให้พัฒนาไปเป็นกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ต่อไป โดยในปัจจุบันรัฐบาลมีการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนการพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชนโดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชนที่มี ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชน

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงมีความสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัด ซึ่งจะเห็นได้จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลกส่งผลให้หลายประเทศที่เคยเป็นประเทศมั่งคั่ง เกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่ตกต่ำ เป็นที่มาจากการไม่ให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นพื้นฐานของคนในประเทศ ปัจจุบันมีการพัฒนาของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นในทุกชุมชนของประเทศ ส่งผลให้มีปริมาณวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามิ่ววิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราที่กำลังจัดตั้งขึ้นและที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วบางแห่งมุ่งเน้นการตอบสนองด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ยังไม่สามารถมีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่

สามารถสนองตอบต่อชุมชนได้ การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงให้มากกว่าการสร้างรายได้ของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ ซึ่งแนวทางหนึ่งในการทำให้วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือ การคำนึงถึงการสร้างโอกาสจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยผู้นำของวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยการสร้างองค์ความรู้ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องให้แกสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การพัฒนาทางด้านการตลาดยุคใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดระบบการจัดการภายในชุมชน ได้แก่ การรวมตัวกันขยายสมาชิกในชุมชน การสร้างเครือข่าย การเห็นแก่ส่วนรวม รวมถึงต้องมีความรู้ด้านการเงินการบัญชี โดยสามารถใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชี เพื่อการวางแผนการผลิต การตลาด ตลอดจนการบริหารจัดการรายได้และค่าใช้จ่ายของวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาตนเองได้

จากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทราที่ผ่านมา ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการ ดังนั้น การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนด้วยการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ผู้นำวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีบริหารการเงินด้วยหลักความพอประมาณมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เมื่อวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น การตลาดของวิสาหกิจชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เมื่อกิจกรรมที่สร้างผลผลิตและบริการของชุมชนได้เกิดขึ้นมาต้องมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้กับชุมชนเพื่อให้มีแนวทางที่ถูกต้องสามารถดำเนินการต่อไปได้ เพื่อผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าบริการของชุมชนได้ ก็จะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น ภาครัฐจึงต้องมีนโยบายให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เพื่อนำผลการศึกษาเสนอเป็นแนวทางให้แก่จังหวัดฉะเชิงเทราใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสมาชิกชุมชน และสมาชิกกลุ่มชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิด เป็นผู้ปฏิบัติงาน และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนดีเด่นใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทองเหลืองสาน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวพันธุ์ดีบ้านข้ามน้อย อำเภอบางน้ำเปรี้ยว 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรศรีหมอนทอง อำเภอบางคล้า 4) วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผู้ปลูกไผ่ ร่วมใจแก่นจันทน์ อำเภอนาทะเกียบ และ 5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปากน้ำโจ้โล่ อำเภอบางคล้า จำนวน 20 คน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้แล้ว โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลายช่องทาง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์
4. จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากช่องทางต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้คัดเลือกไว้จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่จัดเตรียมไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยการเข้าไปสังเกต วิธีการและขั้นตอนในเหตุการณ์ว่ามีขั้นตอนตลอดจนพฤติกรรม ต่างๆ โดยจะอาศัยการสังเกตด้วยเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย และขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งให้ทราบว่า ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการเปิดเผยชื่อ และรายงานการวิจัยจะนำเสนอผลโดยรวม และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสิทธิในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย หรือยุติการให้ข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้จะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น และข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกเก็บเป็นความลับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอรายงานผลโดยใช้การพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน

1.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย และตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ไม่แน่นอน

1.3 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.4 การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง และสินค้าที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน

1.5 ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ทั้งในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมความรู้ที่จำเป็น

1.6 ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน และการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

1.7 ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่น เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชี เว็บไซต์เพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาแยกตามปัจจัยแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว พบว่า ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัวที่ดี จะทำให้วิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ ในด้านการผลิต การพัฒนาสินค้า/บริการ การวางแผนและระเบียบของกลุ่ม การพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ตลาดจนได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบในการผลิต และเงินทุน

2.2 ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง พบว่า วิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องได้ ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องจากภาครัฐ รวมถึงจัดหาแหล่งทุนที่เหมาะสม เพื่อให้วิสาหกิจมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงดูแลในเรื่องการควบคุมและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนต้องสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานที่ชัดเจนและจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง

2.3 ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ พบว่า การพัฒนาคนรุ่นใหม่ จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต เพราะฉะนั้นภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมส่งเสริม จัดเวทีแสดงให้ได้แสดงความสามารถ การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็น ในขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม สร้างระบบที่เลี้ยงคอบุคลากรให้คำปรึกษาในด้านการทำงาน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน จะทำช่วยส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงงานในการทำกิจกรรม การจัดหาและสนับสนุนวัตถุดิบการผลิต การได้รับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากมุมมองต่าง ๆ และการติดตามและประเมิน ตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ภาครัฐต้องทำหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือดังกล่าวขึ้น

2.5 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนหลายประการ อันได้แก่ การให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาการดำเนินงาน การฝึกอบรมความรู้ และทักษะที่จำเป็น สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย การจัดหาเงินทุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.6 ด้านนโยบายรัฐ พบว่า นโยบายรัฐ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนโยบายที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน คือ การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม การช่วยเหลือในด้านเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบคลังข้อมูล การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การกำหนดมาตรฐานการผลิต และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้

2.7 ด้านการตลาด พบว่า การตลาดจะทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน ฉะนั้นภาครัฐต้องทำหน้าที่ในการช่วยเหลือในการจัดให้มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมเชิญชวน ช่วยพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านงบประมาณ เงินทุน และเทคโนโลยี ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าในช่องทางออนไลน์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาด ส่งเสริมการส่งออกในตลาดใหม่ ๆ

3. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า

3.1 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานและผลิตสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน

3.2 พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำ และคณะกรรมการ ในเรื่องการค้าขายวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ และความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเอง

3.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน

3.5 รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี องค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็นให้วิสาหกิจชุมชน

3.6 ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานในยุคปัจจุบัน

3.7 ภาครัฐต้องช่วยเหลือในด้านการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ สินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์

3.8 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

3.9 สร้างระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนที่สูง และสินค้าที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจัดจำหน่ายไม่หลากหลาย ขาดการส่งเสริมที่ดี ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน และขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ตามการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ได้แก่ กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง สมาชิกมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วม และกลุ่มมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา เห็นว่ากลุ่มประสบความสำเร็จเพราะการมีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และการร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนในการดำเนินงาน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ร่วมกัน สิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง คือ การที่กลุ่มได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มเกษตรกรดีเด่น แห่งชาติ สาขาแปรรูปสัตว์น้ำ ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยตัวแทนกลุ่มได้เข้ารับรางวัลโล่พระราชทานจาก สมเด็จพระ

พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรก
ประจำปี 2553 กลุ่มสามารถเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้ คือ การมีภาวะผู้นำของผู้นำ
กลุ่ม การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การที่กลุ่มมีการผลิตสินค้า
และผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบและวัสดุ อุปกรณ์ในท้องถิ่น ความโปร่งใสในการดำเนินงานของ
คณะกรรมการบริหาร โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบในการติดตาม ประเมินผล
ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร (จริกรณ์ มีศรี, 2563)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้
ยั่งยืน สามารถอภิปรายผลแยกตามปัจจัยแต่ละด้านได้ดังนี้ 2.1) ด้านความร่วมมือของสมาชิก
และครอบครัว ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัวที่ดีทำให้วิสาหกิจชุมชน สามารถ
ดำเนินงานต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการผลิต การพัฒนาสินค้า/
บริการ การวางแผนและระเบียบของกลุ่ม การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ วัตถุดิบในการผลิต และ
เงินทุน เป็นต้น ดังการศึกษาของ ฐิตินันท์ หรั่งยัม และพลอยไพลิน จิตต์สดใส ศึกษาเรื่อง
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวฮางอก
บ้านโคกสว่าง จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางอก
บ้านโคก สว่าง จังหวัดสกลนคร ประสบความสำเร็จจากมากที่สุดจนไปถึงน้อยที่สุดได้แก่ ปัจจัย
ด้านมีส่วนร่วม ปัจจัย ที่สองคือปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยที่สามด้านผู้นำ ปัจจัยที่สี่ด้าน
การตลาด และปัจจัยที่ห้าคือ ด้านการจัดการ (ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ, 2560)
(ฐิตินันท์ หรั่งยัม และพลอยไพลิน จิตต์สดใส, 2560) 2.2) ด้านการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
วิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องได้ ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณอย่าง
เพียงพอและต่อเนื่องจากภาครัฐ เพื่อให้วิสาหกิจมีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรม
รวมถึงดูแลในเรื่องการควบคุมและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานและ
ตามที่วางไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ์ ทองศรี ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการของ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการจัดการ
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดการการผลิตอยู่ในระดับ
มาก รองลงมา คือ ด้านการจัดการ การตลาด ด้านการจัดการการเงินและการบัญชี ด้านการ
จัดการระบบสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลางและด้านการบริหารองค์การ ด้านการจัดการวิจัย
และพัฒนา อยู่ในระดับน้อย 2) ความต้องการในการพัฒนาการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดการการผลิต อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้าน
การจัดการการตลาด ด้านการจัดการการเงินและการบัญชี ด้านการ จัดการระบบสารสนเทศ
อยู่ในระดับปานกลางและด้านการบริหารองค์การ ด้านการจัดการวิจัยและพัฒนา อยู่ในระดับ
น้อย 3) รูปแบบการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์ คือ 3.1)
รูปแบบการจัดการการผลิต ควรวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีเอกลักษณ์และแตกต่าง

ดำเนินการตามแผน และควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐานโตผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์จาก หน่วยงานภายนอก และรักษาสิ่งแวดล้อมทางการผลิต 3.2) รูปแบบการจัดการการตลาด ควรรวบรวม ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์แตกต่างตามความต้องการของลูกค้า กำหนดราคาขายที่เหมาะสม ขยายช่องทางการจำหน่ายและมีการส่งเสริมการตลาด และ 3.3) รูปแบบการจัดการเงินและการบัญชี ควรวางแผนทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว โดยจัดหาและจัดสรรเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ติดตาม กำกับดูแลการเงิน ตามแผนการดำเนินงาน และสรุปการดำเนินงานด้วยระบบบัญชี (นงลักษณ์ ทองศรี, 2559) 2.3) ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ การพัฒนาคนรุ่นใหม่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต เพราะฉะนั้นภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมส่งเสริม จัดเวทีแสดงให้ได้แสดงความสามารถ การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็น ต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ตามคำกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน สามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ทรัพยากรทางการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางแผน การแบ่งบทบาท การระดมทุน การแบ่งปันผลประโยชน์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คุณภาพสินค้า การบริหาร การตลาด ภาวะผู้นำ และการเครือข่ายวิสาหกิจ 2) ทรัพยากรทางการบริหารชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรมและ ประเพณี โครงสร้างประชากร การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรภายในชุมชน การจ้างงานในชุมชน และรายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีตลาดรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน และ 3) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง นโยบายรัฐ เครือข่ายภาคี กลไกทาง การตลาด และการคมนาคม เป็นต้น ตลาดของวิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) นอกจากนี้มีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการบริหารวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนโยบายของรัฐบาลอำนวยความสะดวกด้านเงินทุนและช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ที่ผสมผสานกับการพาพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญา มีกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เสริมสร้างภาวะผู้นำในการประกอบการและสร้างผู้นำรุ่นใหม่สืบทอดต่อกัน การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม ยึดธรรมาภิบาลในการดำเนินงานร่วมกันใช้ความได้เปรียบเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ ขยายเครือข่ายพันธมิตรทางการค้าและการผลิต เพื่อการสร้างความเข้มแข็งทางสังคม (พีระศักดิ์ วรฉัตร, 2561) 2.4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยทำให้การส่งเสริม

และสนับสนุนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงงานในการทำกิจกรรม การจัดหาวัตถุดิบ การได้รับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และการติดตามและประเมิน ตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ดังที่การศึกษาของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษาสภาวะการณ์ของวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชี และการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้าน การให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุน วิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) 2.5) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนหลายประการ อันได้แก่ การให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาการดำเนินงาน การฝึกอบรมความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นต้น ตามการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามคุณลักษณะของประชากรคือ เพศ อายุ อาชีพ คุณวุฒิ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงอนุรักษ์ของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และมีการขยายตลาดจัดหาตลาดเพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตและจำหน่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจต่อตลาดต่างประเทศตลอดจนกระบวนการในการดูแลรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (จงมีสุข ธนพัฒน์ และคณะ, 2562) 2.6) ด้านนโยบายรัฐ นโยบายรัฐ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนโยบายที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน คือ การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม การช่วยเหลือในด้านเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบคลังข้อมูล การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การกำหนดมาตรฐานการผลิต และการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ดังที่การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจ

ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชน สำคัญในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถยืนหยัดต่อไปได้นั้นจำเป็นต้องศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องของจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นของ วิสาหกิจชุมชนตลอดจนการศึกษาแนวทางพัฒนากลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน และให้วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรอื่น ๆ ในการดำเนินการให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาด สนับสนุนจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ควรสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตให้แก่ผู้สนใจในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกส่งเสริมการศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมและสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจ ชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศให้มากขึ้น (ฐานันท์ ตั้งจุฎกุล และคณิดา ไกรสันติ, 2560) 2.7) ด้านการตลาด การตลาดจะทำให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน ฉะนั้นภาครัฐต้องทำหน้าที่ในการช่วยเหลือในการจัดให้มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมเชิญชวน ช่วยพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านงบประมาณ และเทคโนโลยี รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายสินค้าในช่องทางออนไลน์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ดังการศึกษาของ ภูตรา อาแล และคณะ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้มีการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการด้านการบริหารกลุ่ม การจัดการด้านการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการจัดทำบัญชี สภาพปัญหาที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทแม่บ้านตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีประสบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือปัญหาด้านการตลาดในการรองรับสินค้า ปัญหาด้านคุณภาพของสินค้าตามที่ผู้บริโภคต้องการ และปัญหาด้านการขาดเงินทุนในการผลิตสินค้าใหม่ ในส่วนของความต้องการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความต้องการมากที่สุด 3 อันดับแรก คือความต้องการ ด้านการสนับสนุนงบประมาณความต้องการด้านสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าและความต้องการด้านเครื่องมือ/ เทคโนโลยีที่ทันสมัย (ภูตรา อาแล และคณะ, 2562)

3. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน สามารถอภิปรายผลดังนี้ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำและคณะกรรมการ เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็น ภาครัฐต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานในยุคปัจจุบัน ต้องช่วยเหลือในด้านการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใส และสร้างระบบสวัสดิการพื้นฐานสำหรับสมาชิก เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน ตามการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ รัฐบาลควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแล ติดตามผล การดำเนินการ โดยผลักดันการนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเกิดความต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบ การสร้างเครือข่ายให้กับวิสาหกิจชุมชน สร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนา เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในองค์กรต้องวางแนวทาง กำหนดเป้าหมาย นำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกส่วน โดยนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย รัฐบาลควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนที่มีเงินทุนน้อย สามารถหาแหล่งทุนในการพัฒนาตาม นโยบายที่เป็นรูปธรรมในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อาทิ การจัดอบรมให้ความรู้เพื่อ พัฒนาทักษะตั้งแต่ขั้นพื้นฐานให้กับสมาชิกในการผลิตสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด อาทิ การจัดจำหน่าย การชำระเงิน การติดต่อสื่อสาร แบบระบบออนไลน์ ทำให้เกิดความรวดเร็ว มีคุณภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อรักษาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นอัตลักษณ์และการบริหารจัดการที่เกิดประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนต่อไป (ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน ช่องทางการจัดจำหน่ายและตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ไม่แน่นอน ขาดความร่วมมือในการดำเนินงาน ขาดการส่งเสริมที่ดีและครอบคลุมจากภาครัฐ ขาดเงินทุนในการหมุนเวียน ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ ด้านความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว ด้านการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ด้านนโยบายรัฐ และด้านการตลาด แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน พัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับผู้นำ และคณะกรรมการ ในเรื่องการค้างานวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินงานและผลิตสินค้าและบริการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รัฐบาลต้องสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี องค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็นให้วิสาหกิจชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือในด้านการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านความรู้ และการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะไปพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ตลาดในยุคปัจจุบัน 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาศักยภาพของรายบุคคลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี 3) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ศึกษารูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จงมีสุข ธนพัฒน์ และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มนุษย์สังคมสาร (มสส.), 17(3), 235-252.
- จิรภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา.

- จักรพงษ์ นวลชื่น. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร. ใน รายงานวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8 22 มิถุนายน 2560. มหาวิทยาลัยมหาดไทย.
- ฐิตินันท์ หรั่งยิ้ม และพลอยไพลิน จิตต์สดี. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวฮางอก บ้านโคกสว่าง จังหวัดสกลนคร. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(6), 52-58.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นงลักษณ์ ทองศรี. (2559). รูปแบบการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ. มหาวิทยาลัยบุรีรัมย์.
- พีระศักดิ์ วรฉัตร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการบริหารวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10(2), 285-310.
- ภูตรา อาแล และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้าน ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.